

Role pacienta v českém zdravotnictví

Více než deset let se pohybuji v prostředí, kde se společně prolínají problematika sociální a zdravotnická. V obou případech jde o oblasti, které se dotýkají lidí ve složité situaci způsobené zdravotním stavem. Zdravotní problémy lidí vytvářejí situaci, která zcela přirozeně inklinuje k tomu, že se buduje nerovný poměr mezi občany. Na jedné straně jsou občané jako poskytovatelé zdravotní péče a sociálních služeb a na druhé jsou občané jako příjemci a uživatelé zdravotní péče a sociálních služeb. Ti občané, kteří jsou v pozici zdravotnických či sociálních pracovníků, jsou převážně v pozici dominantní vůči těm občanům, jejichž zdravotní stav či sociální situace jim neumožňuje žít bez pomoci plnohodnotný život. Není divu, že tak často dochází k potlačování osobnosti pacienta či uživatele sociálních služeb. Zpravidla jsou potlačována jeho základní práva a není mu dána dostatečná možnost, aby je obhajoval a uplatnil své přirozené právo na integritu osobnosti zachováním své důstojnosti. Pacient či jeho zákonný zástupce musí mít právo rozhodovat o své léčbě a také o druhu a způsobu poskytování sociálních služeb. Toto právo bylo až do letošního roku v obou systémech občanům odíráno. Letos byl schválen zákon o sociálních službách, který zcela zásadním způsobem změnil postavení občan – uživatel služeb – a občan – poskytovatel služeb. Z „malého dítěte“ – uživatele sociálních služeb, o kterého se musí ostatní postarat i proti jeho vůli, se stal dospělý občan, který rozhoduje sám za sebe o druhu služby, jež mu pomůže překonat příčiny sociálního vyloučení. Je to obrovská a zásadní změna. Nový zákon přiznává občanům finanční příspěvek na nákup sociálních služeb. Občan bude s poskytovatelem služeb uzavírat soukromoprávní smlouvu, ve které budou upraveny podrobnosti o rozsahu a druhu poskytování sociální služby včetně finanční úhrady.

Je propastný rozdíl mezi situací v sociálních službách a situací ve zdravotnictví. Pacient je v českém zdravotnictví objektem péče, aniž by mohl nějakým způsobem ovlivňovat toky peněz, rozsah péče apod. Má zásadní nedostatek informací, komunikace mezi pacienty a pracovníky ve zdravotnictví je velmi nízká. Pacient je v nerovnoprávném postavení vůči zdravotním sestrám a lékařům a bohužel musím konstatovat, že někteří zdravotničtí pracovníci jsou si často vědomi této převahy a někdy ji i využívají. Pacienti se všemi typy zdravotního postižení uvádějí, že jsou často vystaveni ponižování a snižování lidské důstojnosti v případech, kdy jsou v důsledku stigmatizace postižení považováni za slaboduché a podle tohoto deklasujícího přístupu se s nimi jedná. Dokladem je realita všedního dne, kdy lékař nebo sestra hovoří s průvodcem pacienta, nikoliv s pacientem samotným. Otázky typu „a co je pánovi? nebo „má pán s sebou průkaz pojišťovny?“, popřípadě „ať si pán odloží“ patří do osobních zkušeností téměř každého člověka s postižením. Proto Národní rada zdravotně postižených ČR (NRZP ČR) přichází s DESATEREM, které má pomoci zdravotnickým pracovníkům k bezproblémové komunikaci s lidmi se zdravotním postižením.

Národní rada zdravotně postižených si před časem tento problém uvědomila, protože u pacientů se zdravotním postižením se nedostatečná komunikace se zdravotnickými pracovníky projevuje mnohem výrazněji. Zjistili jsme, že většina zdravotních sester a lékařů vůbec nezná problematiku zdravotního postižení a není připravena na komunikaci s nevidomými či neslyšícími pacienty, nerespektuje nezbytné nároky lidí na vozících apod. Bohužel toto nejsou jediné problémy, které pacienty trápí. V posledním období došlo ke zhoršení postavení pacientů v celém systému zdravotnictví. Zastoupení patientských organizací v různých pracovních skupinách a komisích Ministerstva zdravotnictví ČR je potlačováno a minimalizováno. Pacient není v roli zákazníka vůči zdravotnickým zařízením. Pacienti nemají prakticky žádný vliv na kvalitu a efektivitu poskytované zdravotnické péče a celková neefektivita celého zdravotnického systému vede k omezování dostupnosti zdravotní péče především pro závažně nemocné pacienty. Tento stav v zastupování práv občanů je nezbytné co nejrychleji změnit. Národní rada zdravotně postižených, jako nepochybně největší organizace sdružující velké spektrum různých patientských organizací, cítí za povinnost podílet se na vytvoření nezpochybnitelného partnera na straně pacientů.

Václav Krása
předseda Národní rady zdravotně postižených ČR
e-mail: v.krasa@nrzp.cz